

Hoogmoed en val in 2008

De Nederlandse economie maakt in 2008 een redelijk saai jaar door. Het bbp blijft met zo'n 2,8 procent groeien, maar er zijn wel wat tekenen van aankomend verval. Vooral de Verenigde Staten en China beleven roerige tijden, maar dat zal pas na 2008 in Nederland zijn effect hebben. Veel niet-economische gebeurtenissen drukken hun stempel op de economische gevoelstemperatuur.

Nationale economieën vertonen cyclische bewegingen, het gaat een aantal jaren goed en daarna weer een aantal jaren minder. Het is een illusie te denken dat zulke bewegingen ooit weg zullen gaan, zoals men lange tijd geleden met maakbare gedachten hoopte, dus het is maar beter om er rekening mee te houden. Een deel van die bewegingen heeft weinig met de hedendaagse economie te maken, maar meer met innovaties, sociale bewegingen en conflicten. Een andere oorzaak van die cycli ligt bij schokken die niet zijn te voorzien, maar waar wel in termen van scenario's over na kan worden gedacht. De Nederlandse economie staat er in principe goed voor. Deze is goed georganiseerd, het land is relatief rijk, er zijn grote goedlopende bedrijven, en het sociale verkeer is stabiel. Natuurlijk zijn er tal van grote en kleine rimpelingen, ook in de omringende landen, maar die zijn niet van dien aard dat een grote schok Nederland uit balans kan halen. Althans nog niet, want er gebeurt in de rest van de wereld wel van alles.

Diepe val van de Amerikaanse economie
Terwijl per 1 januari 2008 ook Cyprus en Malta zich bij de eurozone voegen, en de Europese economie nog nimmer zo goed draaide, maakt de economie in de Verenigde Staten een diepe val. Jaren van op de pof leven breekt de VS nu op. In Nederland wordt de VS wel geroemd voor het geven van veel kansen aan migranten en vrouwen, maar de werkelijkheid is dat iedereen daar wel twee banen moet hebben om de eindeloze lijst van schulden af te lossen. De voorlopige cijfers die in januari en februari gepresenteerd worden geven de indruk dat de malaise in de VS zich uitspreidt over alle sectoren. De groei is uit de industriële productie, uit de investeringen, uit de export, en de dollar zakt steeds verder weg. Grote Aziatische concerns kiezen voor Europa om zich te vestigen, met name Ierland, Bulgarije en Roemenië zijn erg in trek. De beurs van New York reageert nauwelijks, maar dat is niet een geruststelling omdat dit vooral laat zien dat de beurs en de reële econo-

mie nog maar weinig relatie met elkaar hebben. Veel Amerikanen moeten noodgedwongen hun huizen uit en de binnenlandse bestedingen dalen sterk. Er is zelfs al sprake van omgekeerde migratie omdat Mexicanen weer een beweging naar Mexico maken. Deze ontwikkelingen hebben grote gevolgen voor *Super Tuesday* op 4 maart, de presidentiële voorverkiezingen. Hoewel Hillary Clinton in de peilingen tot vlak daarvoor nog ver voorop lag, blijkt zij tijdens debatten nauwelijks een idee te hebben hoe ze de neergang van de economie moet keren. Rudy Giuliani heeft dat ook niet, maar doordat hij steeds laat weten al eerder voor zware klussen te hebben gestaan, lees in New York, krijgt hij het vertrouwen van velen. De voorverkiezingen resulteren in zijn verpletterende overwinning.

In China daarentegen zijn de economische cijfers zonniger dan ooit. Internationaal zijn de reacties wat besmuikt, want zo vlak voor de Olympische Spelen zijn de cijfers misschien wel iets te rooskleurig. Zoals bekend heeft *Statistics China* zijn eerste cijfers al beschikbaar, precies één dag na het kwartaal. Er breekt dan ook een schandaal uit als een medewerker laat weten dat sommige cijfers al ruim voor het einde van het kwartaal bepaald worden. Het Chinese karakter voor het woord berekenen en het woord bepalen blijkt hetzelfde. Een golf van onrust trekt door een aantal Aziatische landen, en van sommige Chinese investeerders wordt soms vooraf een fikse aanbidding gevraagd.

In Nederland gaat vanaf dan alles zijn gangetje. Het lerarentekort wordt opgelost door scholieren vooral thuis te laten werken aan computergestuurde interactieve projecten. Het ABP stopt met beleggen in aandelen en het geeft mensen de gelegenheid hun tot dan opgebouwde pensioen op de eigen rekening te krijgen om er dan maar zelf wat mee te doen voor later. Deze optie is een groot succes, en het aantal miljonairs in Nederland neemt enorm toe. Misschien wel de belangrijkste gebeurtenis is de finale van het songfestival in Belgrado op 24 mei, waar voor het eerst sinds mensenheugenis Nederland bij monde van Hind wint. Dit programma dat door zes miljoen mensen in Nederland wordt bekeken geeft zo'n goed gevoel voor allen, dat het CBS in juni rapporteert dat het consumentenvertrouwen maar liefst met dertig basispunten is gestegen. Dit nieuws verdringt het andere CBS-nieuws, en dat is dat de Nederlandse economie in het eerste kwartaal niet met 3,4 procent groeide maar slechts met 2,4 procent. Deze aanpassing leidt tot Kamervragen van Wilders die zich afvraagt of hij nog de enige

Nederlander is die kan rekenen, maar meer rumoer geeft het niet.

Nederlandse zomer koudste in jaren

Maar dan, totaal onverwacht, breekt de zomer aan en wel met diepterecords voor wat de temperatuur betreft. Het is in Nederland nog nooit zo koud geweest in de zomer. Massaal wil men naar de Nederlandse Antillen, maar die laten geen Nederlanders meer toe vanwege de verbeterde juridische strijd die wordt geleverd omtrent het aanstaande opheffen van de Antillen op 15 december 2008. Er zit niets anders op dan in de stromende regen bij slechts zeventien graden te kijken naar alle wedstrijden van het Europees Kampioenschap in de zonovergoten en nog nooit zo warm geweest zijnde Alpen. Helaas weet Oranje maar één punt te halen tijdens de poulewedstrijden (een gelijkspel tegen Roemenië), de spelers klagen over de onverwachte hitte, en de finale tussen Italië en Frankrijk wordt na een bloedeloze 0-0 beslecht met maar liefst 43 penalty's.

Deze nederlaag van Nederland wordt door de consument slecht ontvangen en het CBS rapporteert een daling van maar liefst 25 basispunten in het consumentenvertrouwen. De zogeheten Hind-bel is meteen geknapt. De aanstaande herfst begint met een dreigende kabinetscrisis rondom de bijdrage in Afghanistan. Tevens lijkt een deel van het weggesaneerde deel van ABN AMRO een doorstart te maken onder de oude naam. De cijfers van de uitzendmarkt breken ook nu weer records, en dit geeft aanleiding om te vertrouwen dat het met de economie wel weer goed gaat komen. Het CBS laat herhaaldelijk weten dat het land er nog steeds goed voorstaat, maar de economische gevoelstemperatuur is echter tot een dieptepunt gedaald.

Chinese economie lijdt onder Olympisch debacle

Voordat de herfst in volle gang inzet is er aan het eind van de zomervakantie nog een enorme opleving. Nederland haalt een recordaantal medailles bij de Olympische Zomerspelen in Beijing. Bij het zwemen, de paarden en bij het hockey winnen we bijna alles wat er maar te winnen valt. Natuurlijk winnen de Chinezen vele plakken, hoewel er openlijk vragen worden gesteld bij de leeftijd en het geslacht van sommige deelnemers.

De Olympische Zomerspelen worden echter overschaduwed door een lange lijst van technische storingen, mede veroorzaakt door het slechte weer. In die dagen regent het onophoudelijk. Televisieverbindingen vallen herhaaldelijk uit, het Amerikaanse CBS dient een miljardenclaim in, die China overigens cash betaalt, maar de algemene indruk is geen goede. De beelden, door allerlei

Natuurlijk zijn er tal van grote en kleine rimpelingen, maar die zijn niet van dien aard dat een grote schok Nederland uit balans kan halen

sporters en gasten gemaakt, dat China helemaal niet zo goed georganiseerd is, gaan de hele wereld over, en deze missen hun uitwerking niet. Eigenlijk is die periode nog het best te beschrijven als een wereldwijde zucht van verlichting. Zowel de VS als Europa maakten zich eerder grote zorgen over de expansiedrift van China, dat ook al bleek uit de voorgenomen aanleg van een vierbaans autoweg tussen Kinshasa en Kaapstad, maar die zorg lijkt in één klap weg. China heeft dan wel veel geld, maar in de organisatie blijkt het land nog niet erg sterk.

Giuliani wordt president

In de Verenigde Staten wordt het demasqué van China gezien als rechtstreeks veroorzaakt door Rudy Giuliani. Immers, in die maanden voor de finale verkiezingen weet hij als geen ander aan te duiden dat het met China helemaal mis lijkt te zijn, en dat levert hem op vier november zo veel stemmen op dat hij ruim verkozen wordt tot president van de Verenigde Staten. Met een aantal krasse maatregelen zoals dat Amerikaanse huishoudens nog maar één creditcard mogen hebben en dat iedereen verzekerd moet zijn via diezelfde creditcardfirma (een door velen als heel slim plan gezien) maakt Giuliani korte metten met het sombere gevoel in de westerse wereld. Ook Nederland gelooft er weer in, de groei in het derde kwartaal komt uit op 3,2 en het CBS verzekert dat hier eerder iets bijkomt dan afgaat, en ook Frankrijk en Duitsland laten een grote bloei zien. Voor wat betreft deze twee landen gaat het gerucht dat Sarkozy en Merkel gevoelens voor elkaar hebben, en dat leidt tot Kamervragen van de SP die vreest voor te sterke economieën in die twee landen. Bos verzekert hen dat hij er alles aan zal doen om dit te voorkomen. De uitspraken van minister Bos zijn natuurlijk koren op de molen van Youp van 't Hek die tijdens zijn oudejaarsconferentie ouderwets goed op dreef is. Heel Nederland geniet van zijn grappen over China, waarbij hij guitige gezichten trekt, en om middernacht steekt het land maar liefst anderhalf keer zo veel vuurwerk af als in 2007. Het was een spannend jaar, dat 2008, maar eigenlijk is er niet zo veel gebeurd. Het is wel weer duidelijk dat hoogmoed voor de val komt en dat Nederlandse gezinnen in 2009 nu eens echt moeten gaan sparen, want men weet maar nooit.